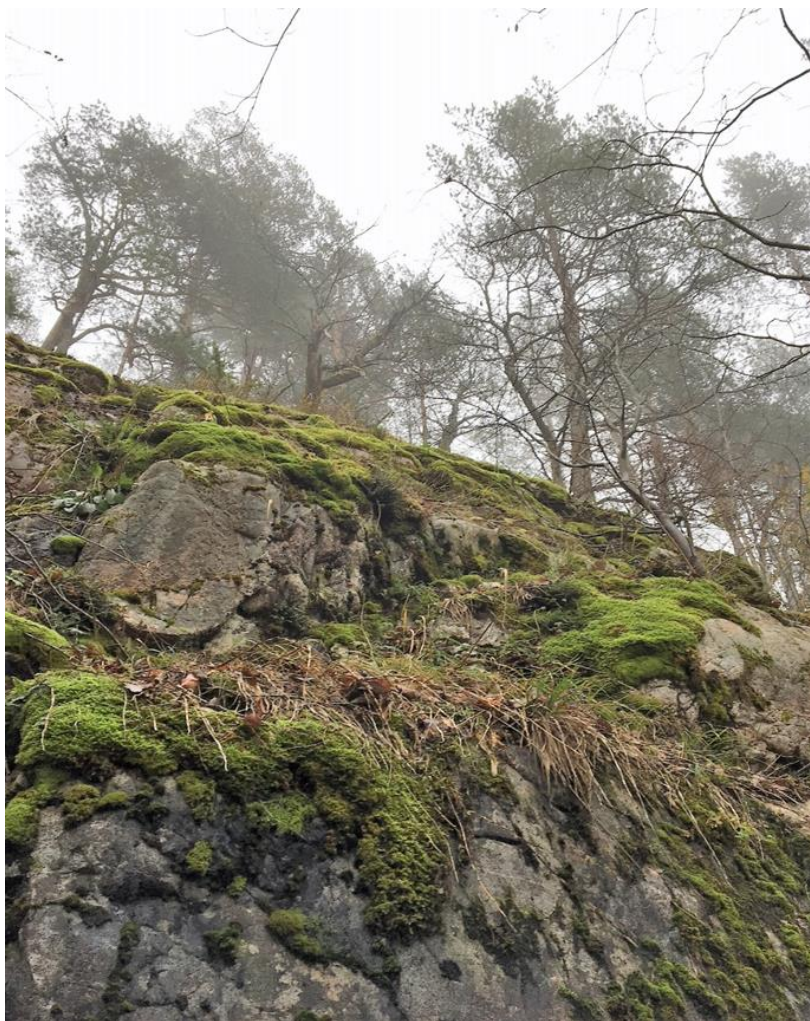

Skötselplan för naturreservatet Axbergs-Berga i Örebro kommun

*Axbergs-Berga. Kalkbrant i norra delen av naturreservatet (skötselområde A).
Foto: Petra Wognum*

Skötselplanen utgör bilaga 1 till reservatbeslutet.

Skötselplanen är upprättad av Rolf Wedding.

Allmän del

Naturförhållanden

Naturreseptatet Axbergs-Berga består av två delområden, det ena norr om och det andra söder om en grusväg som går mellan Seltorp och Ölmbrotorp i Örebro kommun. Den nordliga delen utgörs i huvudsak av en talldominerad bergsrygg av urkalksten som ligger i sydnordlig riktning. På de branta sidorna av åsen går urkalksten ställvis i dagen med öppna kalkhällar och kalkklippor där det växer kalkgynnade arter som hällebräcka, svartbräken, gaffelbräken och harmynta. Skogen på det hällmarksartade krönet består främst av tallar och har under lång tid lämnats för fri utveckling med stor åldersspridning. Jordlagret är tunt. Österut i norra delen av reservatet är marken flackare och här har tidigare en ledningsgata gått fram vilket har gynnat hävdgynnade arter. Regelbunden röjning har bidragit till att hålla marken öppen och ljus.

Det södra området är mindre kuperat. Men även här går berg i dagen och den kalkrika berggrunden ger en rik flora.

Inom både den norra och södra delen är gran på väg att ta över och ge en tätare och skuggigare skog.

Kalkstenen i området har en blågrå färg och som bergart påverkas den lätt av kemisk vittring då koldioxid i luften löser sig i vatten och bildar kolsyra. Kalken löses upp av kolsyran i vattnet vilket får berget att spricka och det bildas hålrum. I området kan denna vittring synas vilket öppnar upp för arter att etablera sig i sprickorna. Hällebräcka är exempel på en art som kräver lättvittrad kalk för att trivas.

Naturvårdsarter och rödlistade arter

Ett flertal signalarter och rödlistade arter har påträffats i reservatet som exempelvis hällebräcka. Svampfloran är rik med många signal- och rödlistade arter som olivspindling, guldfingersvamp, svartgrön spindling, slät taggsvamp, koralltaggsvamp och stornopping.

Historisk markanvändning

På häradskartan från 1860-tal samt även på ekonomiska kartan från 1950-tal består området av gles skog. Kartorna visar på en ganska likartad skogsmiljö som ses idag. Områdets flora uppvisar en variation som är förväntad i områden som har påverkats av skogsbete då bete på kalkrik mark skapar blottor samt öppnar upp skogen för ljusinsläpp vilket gynnar arter som har svårt att hävda sig i igenväxta områden. Förekomsten av hällebräcka i området kan vara en följd av tidigare bete. Arten växer helst på urbergskalk och är störningsgynnad av t.ex. betesdjurstramp. Andra arter som är hävdgynnade och som indikerar kontinuitet av bete är klasefibbla, nattviol, blåsuga, gullviva och jungfrulin.

En kraftledningsgata gick tidigare igenom det norra området. Kraftledningen raserades 2018.

Prioriterade bevarandevärden

Den norra delen av naturreservatet har varit Natura 2000-område sedan år 2005. Natura-området heter Berga och har beteckningen SE0240152. Främsta motivet för skyddet som Natura 2000-område är den rika förekomsten av hällebräcka. Hällebräckan är en endemisk art till Sverige och Norge. Sverige hyser större delen av världspopulationen mätt i antal lokaler och har följaktligen störst ansvar för artens bevarande. En del av Natura 2000-området klassades som nyckelbiotop år 2003. Området söder om vägen som ligger utanför Natura-området klassades som nyckelbiotop 2011. De båda nyckelbiotoperna är av biotoptypen kalkbarrskog och kalklövskog. Kalkpåverkan märks tydligt genom att det till och med i hållmarksskogen finns rikligt med blåsippa. Kalkberggrunden har gett upphov till en flora bestående av ett flertal mycket sällsynta arter både av växter och svamp. Skogstyperna är högt prioriterade för formellt skydd både nationellt och regionalt.

De naturtyper och arter som ligger till grund för Natura 2000-klassificeringen är kalkbranter (naturtypskod 8210) och hällebräcka. Hällebräckan är fridlyst enligt 7 § artskyddsförordningen, vilket innebär att det är förbjudet att avsiktligt plocka, samla in, skära av, dra upp med rötterna eller förstöra arten i naturen. Förbudet gäller alla stadier i artens livscykel. Hällebräckan behöver bibehållit ljusinsläpp och tunt jordtäckte vilket gör det viktigt att förhindra igenväxning. Även en opåverkad hydrologi spelar roll för att upprätthålla populationerna då den är beroende av en viss fuktighet under utvecklingen från groddplanta till frömodnad. Arten missgynnas även av den försurande inverkan som barrförna har som marktäckning. I dagsläget är bara två växtplatser kända i norra delen från att tidigare funnits på ett flertal ställen både i södra och norra delen. Främsta anledningen till att arten minskat och delvis försvunnit torde vara att mossor, gräs och örter växer över hållarna. Dessutom skuggar gran, asp, björk och rönn hällebräckans växtplatser.

Ett formellt skydd gynnar bevarandestatusen för naturtypen kalkbranter som ligger till grund för Natura 2000-klassificering så att ingen försämring sker. Bergtäkt eller annan exploatering utgör ett hot både för strukturer, funktioner och artsammansättningar för naturtypen kalkbranter.

Källor

1. Artportalen, ArtDatabanken SLU (www.artportalen.se)
2. Ekonomiska kartan 1950-tal
3. Häradskartan 1860-tal
4. Åtgärdsprogram för hällebräcka, 2014–2018. Naturvårdsverket. Rapport 6615. Maj 2014.
5. Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0240152 Berga. Länsstyrelsen i Örebro län. Mars 2017.

Plandel

Reservatet har indelats i tre skötselområden:

- A. Kalkblandskog med bete
- B. Kalkblandskog
- C. Friluftsliv

Skötselområde A, Kalkblandskog med bete (5 ha)

Skötselområdet består av den norra delen av naturreservatet. Den norra och västra delen av detta område är brant och domineras av gles tallskog. Östra delen är mera plan och längst i öster finns en före detta kraftledningsgata som är i igenväxning. Området utgörs av en talldominerad bergsrygg av urkalksten som ligger i sydnordlig riktning. På västra sidan av bergsryggen där berget stupar brant ner finns öppna kalkhällar och kalkklippor där det växer kalkgynnade arter så som svartbräken, gaffelbräken och harmynta. Skogen på det hållmarksartade krönet består främst av tallar och har under lång tid lämnats för fri utveckling, varför åldern är ganska hög. Svampfloran är särskilt rik i detta skötselområde. I östra delen av skötselområdet finns två populationer av hällebräcka. På östra sidan av området sluttar berget ner till den tidigare ledningsgatan och är ett mer öppet område med enstaka en- och nyponrosbuskar. Efter att ledningarna har tagits bort har sly börjat dominera området.

Bevarandemål

Skötselområdets västra del har fortsättningsvis ett glest trädsikt dominerat av tall och ek. Östra delen av skogsbetet utgörs av en öppen mark med låg vegetation och flera öppna vegetationsfria hållmarker.

Typiska kärlväxter för området är hällebräcka, harmynta, blåsippa, gullviva, och nattviol. Typiska svamparter för kalkbarrskog som t.ex. grangråticka olivspindling, slät taggsvamp och stornopping förekommer.

Skötselåtgärder

- Ett extensivt bete av får eller regelbunden röjning av den gamla kraftledningsgatan.
- Vid behov friställa naturvärdesträd genom avverkning eller ringbarkning.
- Vid behov gynna lövinslaget längs ytterkanterna på skötselområdet genom att fälla, röja eller ringbarka konkurrerande barrträd (främst gran).
- Vid friställning av träd lämnas avverkade träd kvar i området för att skapa död ved.
- Glesa ut trädsiktet och röja buskar av igenväxningskaraktär i anslutning till hållmarker för att skapa mer ljusinsläpp och för att gynna hällebräcka samt för att minska barrtäcket på marken som missgynnar hällebräcka.
- Riva upp tät växtlighet på hållmarker såsom gräs och mossor för att skapa blottade ytor på kalkhällen för att underlätta fröspridning av hällebräcka. Det är viktigt att eventuell fröbank inte bortförs vid åtgärden. Skaka därför ur så mycket jord som möjligt ur grästuvor som avlägsnas.

Koralltaggsvamp växer på asplågor i skötselområde A. Foto: Herbert Kaufmann

Skötselområde B, Kalkblandskog (4 ha)

Skötselområdet består av den södra delen av naturreservatet som är en skogbevuxen bergsrygg. Skogen i sin helhet domineras av tall men trädskiktets sammansättning och slutenhet varierar. I norra delen av detta skötselområde är graninslaget stort medan södra delen är glesare och lövinslaget är större av framför allt asp, men även vårtbjörk, rönn, sälg, skogslönn och oxel. I florin ingår tibast, blåsippa och andra krävande arter som vittnar om kalkpåverkan. Äldre fyndplatser av hällebräcka finns i denna del men senaste fyndet är från 2007.

Bevarandemål

Arealen skog ska vara minst 4 hektar. Skogen utgörs av blandskog på kalkgrund med stor artrikedom av kärlväxter och marksvampar och många rödlistade arter. Trädskiktet har en varierad åldersstruktur med stort inslag av gamla träd, döda träd samt lågor. Störningar, i form av t.ex. insektsangrepp eller brand, kan leda till att hela eller delar av skogen under perioder har en annan karaktär. Detta ska ses som en del av skogens naturliga utveckling. Typiska svamparter för kalkpåverkad mark som t.ex. grangräticka, olivspindling, slät taggsvamp och stornopping förekommer. Hällebräcka förekommer på hållmarker.

Skötselåtgärder

- I huvudsak inga åtgärder. Skogen utvecklas genom fri utveckling och intern dynamik.

2024-11-28

511-3989-2017

- Vid behov friställa naturvärdesträd genom fällning eller ringbarkning.
- Vid friställning av träd lämnas avverkade träd kvar i området för att skapa död ved.
- Borttagning av yngre gran som växer tätt i ett område utmed vägen som går igenom skötselområdet i nord-sydlig riktning.
- Röjning av sly och markvegetation på hållmarker för att gynna hällebräcka.
- Riva upp tät växtlighet på hållmarker såsom gräs och mossor för att skapa blottade ytor på kalkhällen för att underlätta fröspridning av hällebräcka. Det är viktigt att eventuell fröbank inte bortförs vid åtgärden. Skaka därför ur så mycket jord som möjligt ur grästuvor som avlägsnas.

Skötselområde C, Friluftsliv

Reservatet ligger väster om Ölmbrotorps tätort, ca 1 mil norr om Örebro. I anslutning till naturreservatet finns flera villor. Områdets friluftsvärde är främst för närboende. Några anläggningar utöver informationstavla planeras inte. I södra delområdet finns stigar som nyttjas av de närboende.

Reservatet ligger i Nivå 1, enligt fastställt nivåläggningsdokument dnr: 512-504-2014. Nivå 1 innebär att inga besöksanläggningar förutom en informationstavla finns i naturreservatet.

Bevarandemål

Naturreservatet ska ge allmänheten möjligheter att uppleva naturreservatets naturvärden. Besökare ska kunna orientera sig och hämta kunskap om reservatet genom aktuell informationstavla och information på Länsstyrelsens hemsida.

Skötselåtgärder

- Informationstavlor med karta ska sättas upp enligt skötselplanekartan.
- Tillsyn och underhåll av informationstavla.

2024-11-28

511-3989-2017

Förvaltning

Reservatsförvaltare är Länsstyrelsen i Örebro län.

Reservatsgränsmarkeringar

Reservatets gränsmarkeringar ska underhållas i enlighet med Naturvårdsverkets anvisningar.

Uppföljning

Uppföljning av bevarandemål

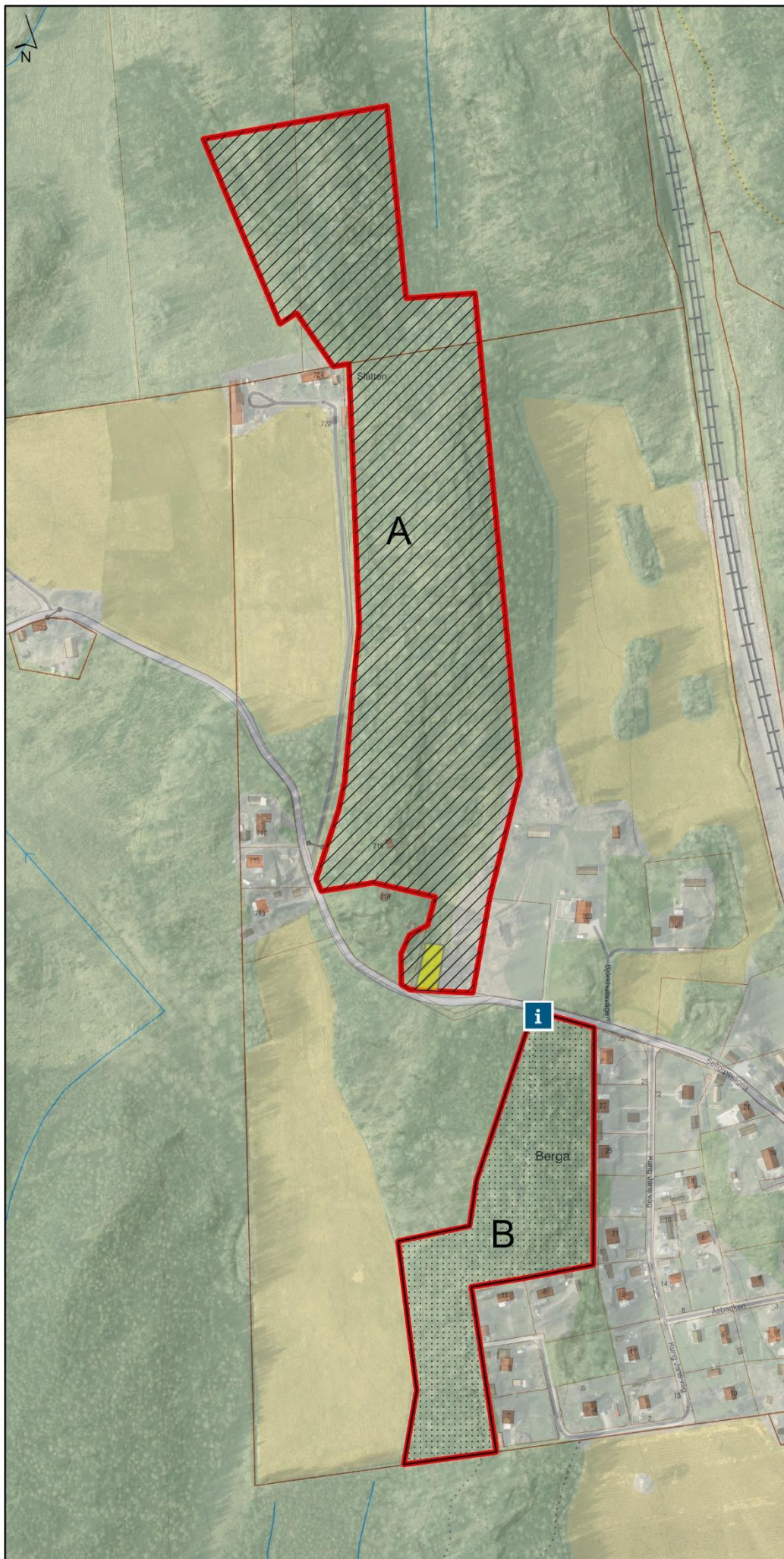
Uppföljningen av bevarandemål och syfte sker inom ramarna för Länsstyrelsens arbete med uppföljning av skyddad natur. Länsstyrelsen har för avsikt att framöver ta fram dokumentet *Översiktlig plan för uppföljning av skyddade områden i Örebro län*.

Uppföljning av skötselåtgärder

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker. Om mera kostnadskrävande restaureringsåtgärder genomförs i reservatet (över 200 000 SEK) ska dessa följas upp inom länens obligatoriska uppföljning. Ytorna där åtgärderna genomförts ska följas upp separat så att åtgärdens effekter kan mätas.

Uppföljning av friluftsliv

Uppföljningen av friluftsliv kommer att ske enligt *Översiktlig plan för uppföljning av skyddade områden i Örebro län*.

Skötselplanekarta för naturreservatet

Axbergs-Berga

Örebro kommun
Beslutsdatum 2024-11-28
Dnr: 3989-2017

 Naturreservat enligt detta beslut

Skötsel

 A) Kalkblandskog med bete

 B) Kalkblandskog

 Informationstavla

 Hanteringsfålla

0 50 100 m

© Lantmäteriet
© Länsstyrelsen i Örebro län

